Erityisasiantuntija Joni Rehunen

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI TYÖTTÖMYYSETUUKSIEN RAHOITUKSESTA ANNETUN LAIN 4 §:N JA TYÖTTÖMYYSKASSALAIN 25 §:N VÄLIAIKAISESTA MUUTTAMISESTA (HE 95/2020 vp)

Yleistä

Valtio osallistuu pääsääntöisesti ansiopäivärahojen rahoitukseen peruspäivärahan suuruisella valtionosuudella. Työttömyyskassat rahoittavat 5,5 prosentin osuuden ja loput rahoittaa Työllisyysrahasto. Valtio ei kuitenkaan osallistu lomautuksen perusteella maksettavien ansiopäivärahojen rahoitukseen, vaan ne rahoitetaan työttömyyskassan osuudella (5,5 prosenttia) ja Työllisyysrahaston osuudella (94,5 prosenttia).

Koronavirusepidemian johdosta työnantajat ovat pääasiassa sopeuttaneet työvoimaa lomautuksin. Lomautusten ja sitä kautta ansiopäivärahahakemusten määrän merkittävä kasvu asettaa paineta ansiopäivärahojen rahoitukselle. Koska valtio ei osallistu tavallisesti lomautusajalta maksettavien ansiopäivärahojen rahoitukseen, kohdistuu menokasvu erityisesti Työllisyysrahastolle.

Esityksen pääasiallinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi väliaikaisesti työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia ja työttömyyskassalakia. Esityksen tavoitteena on turvata työttömyysetuuksien rahoitus covid-19-epidemian aiheuttamissa poikkeusoloissa.

Esityksessä ehdotetaan, että valtio osallistuisi lomautuksen-, lomautukseen rinnastettavan syyn- ja sääesteen ajalta maksettavien ansiopäivärahojen rahoitukseen 1.4.2020-31.12.2020 välisenä aikana. Työttömyyskassalle maksettaisiin valtionosuutena kustakin ansiopäivärahasta peruspäivärahaa vastaava määrä.

Muutos koskisi sekä palkansaajia että työttömyysturvassa yrittäjäksi katsottuja yrittäjän perheenjäseniä, joilla on tietyin edellytyksin mahdollisuus saada työttömyysetuutta lomautuksen tai työnteon keskeytyksen ajalta.

Vaikutukset

Esityksen kustannusvaikutukset riippuvat vuonna 2020 toteutuvien lomautusten määrästä ja kestosta. Lomautusten määrää ja kestoa vuonna 2020 on haastavaa arvioida, koska kriisin vaikutukset talouteen riippuvat loppuvuoden tautitilanteesta, mahdollisista rajoitustoimista ja talouden elpymisestä. Valtion osallistuminen peruspäivärahaa vastaavalla osuudella lomautuksen perusteella maksettujen ansiopäivärahojen rahoitukseen takautuvasti huhtikuun alusta lukien lisäisi valtion rahoitusosuutta työttömyysetuusmenoista vuonna 2020 arviolta noin 600 000 000 eurolla.

Valtion osallistuminen lomautusajan ansiopäivärahojen rahoitukseen pienentäisi Työllisyysrahaston rahoitusosuutta ja hillitsisi työttömyysvakuutusmaksujen korotuspaineita. Työttömyysvakuutusmaksujen korottaminen nostaa työllistämisen kustannuksia ja heikentää palkansaajien ostovoimaa. Vuonna 2020 työnantajan työttömyysvakuutusmaksu on keskimäärin 1,26 prosenttia palkkasummasta ja palkansaajan maksu 1,25 prosenttia, eli yhteensä keskimäärin noin 2,50 prosenttia. Työllisyysrahaston arvion mukaan korotustarve vuodelle 2021 ilman valtion osallistumista rahoitukseen on työnantajan ja palkansaajan maksuissa yhteensä 1,00—2,00 prosenttiyksikköä (maksukorotus jaetaan puoliksi palkansaajamaksun ja työnantajan keskimääräisen maksun kesken) ja mikäli valtio osallistuu esityksen mukaisesti lomautusajan ansiopäivärahojen rahoitukseen, korotustarve on 0,7—1,5 prosenttiyksikköä.

Voimaantulo ja soveltaminen

Lait on ehdotettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian. Lakeja sovellettaisiin takautuvasti 1.4.2020 alkaen ja ne olisivat voimassa 31.12.2020 asti.